

Trumpův boj s pandemií

Amerika má milion a čtvrt nakažených a více než 70 tisíc mrtvých. A americký prezident Trump nic nechápe, nenechá si poradit a zajímá ho jen jeho politická agenda.

S výjimkou karibské krize v roce 1962 jen málokdy Amerika tolik potřebovala mít v Bílém domě spolehlivého člověka. Prezidenta, jemuž lze věřit a který říká lidem pravdu, osobnost, která dokáže dělat složitá rozhodnutí, ale naslouchá odborníkům, někoho, kdo vyznačuje rozhodnost, ale zároveň je schopen pokory.

Právě teď totiž stojíme před rozhodnutími, která ovlivní náš svět na desítky let. Válka s pandemií vyžaduje trvalou karanténu. Tím zachráníme lidské životy, ale zničíme ekonomiku. Když se naopak soustředíme na záchranu ekonomiky, musíme zrušit karanténu. Tak ale ohrozíme nespočet životů. Je to dávelské dilema, jehož řešení by mělo být na obou stranách Atlantiku v rukou vzdělaných a dobře informovaných politiků. Jaká je situace v dnešních Spojených státech?

Promarněný čas

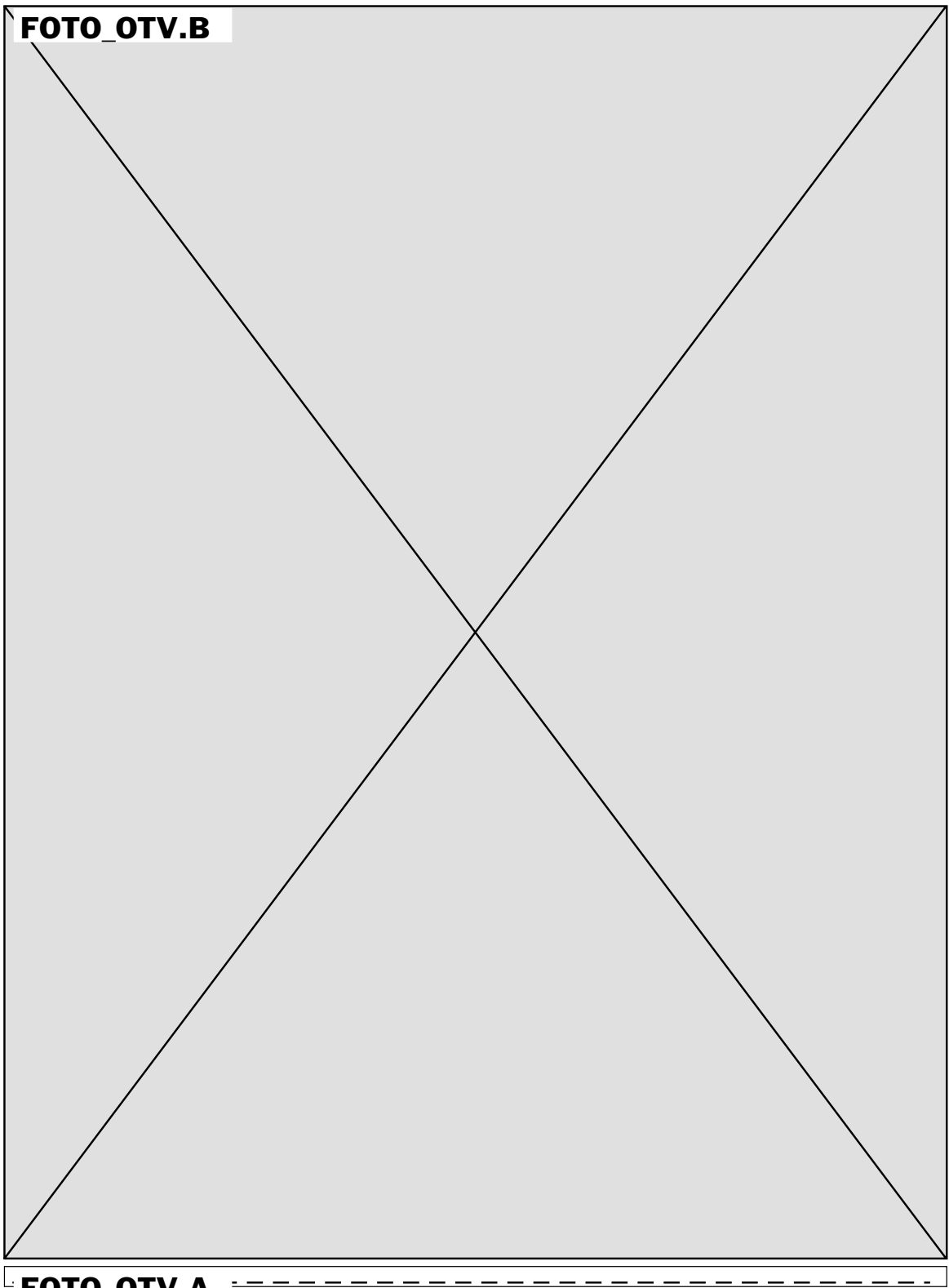
S prezidentem Donaldem Trumpem země promarnila čas, když se v lednu potácela v nejistotě mezi zprávami o blížící se pandemii a tvrzením Bílého domu, že o nic nejde. Když ujišťování ztratila důvěryhodnost, protože nemoc se šířila a lidé začali umírat, ukázalo se, že nemáme vybavení na testování nemocných a že scházejí ochranné pomůcky pro zdravotní personál. Někde bylo třeba zemřelé ukládat do chladírenských vozů. Nejhorší na tom byly domovy důchodců, kde se nákaza rozšířila nejrychleji.

Potřeba zpomalit růst počtu nakažených vedla k uzavření měst jako New York, Boston, Chicago, San Francisco, Los Angeles a Seattle. Tam krize začala, načež se rozšířila do států s menší hustotou obyvatel. Život se proto zastavil i na středozápadě, na jihu a ve státech jako Texas. Amerika sama sebe uvedla do lékařského kómatu a nemůže z něj vyjít. Zmrazení lidských aktivit je nutné pro boj s pandemií, ale má dalekosáhlý dopad na život občanů. Z předchozích katastrof podobného typu, jakými byly španělská chřipka (1918–1919) nebo velká ekonomická krize (1929–1933), se Amerika zvedla ze země silnější, než byla předtím. Bylo tomu tak proto, že lidé vládě věřili. Víra, že politici pracují ve prospěch občanů, je předpokladem fungujícího státu a účta k pravdě je podmínkou přežití demokracie. V tom se lišil svobodný Západ od totalitního Východu během studené války.

S příchodem Donalda Trumpa do Bílého domu nastala nová situace, protože prezident nezastíral, že řekne a udělá, cokoliv se mu právě hodí. V jeho postfaktickém světě je realita to, co si přeje, a pravda je pro něj jen abstrakce. Nikdo neví, jak kombinace pandemie s drastickým ekonomickým útlumem jeho postavení v očích voličů ovlivní. Když si Trump dělal legraci z globálního oteplování, jeho fanoušci se bavili, protože šlo z jejich pohledu o hrozbu na míle vzdálenou. Pandemie koronaviru ale dosud nakazila 1 205 000 Američanů a více než 71 000 jich zemřelo. Od půlky března do konce dubna se přes 30 milionů dostalo do stavu nezaměstnaných. Možná, že i fanoušci prezidenta se teď začnou zajímat, zda to, co říká, je pravda a jestli svůj úřad řídí v jejich zájmu.

Obnažený prezident

Současná pandemie Trumpa obnažila a ukázala jeho bezradnost. Je to vidět, když porovnáme jeho tiskové konference s projevem, který na téma koronaviru pronesla Alžběta II. Královně je 93 let a pandemie napadla velký počet Britů včetně jejího syna a ministerského předsedy. A přesto dokázala říct to, co dnes lidé potřebují slyšet. Poděkovala zdravotnímu personálu, varovala, že krize je vážná a je třeba se podle toho chovat. Zmíni-

la druhou světovou válku a britské národní charakteristiky, jakými jsou například disciplína. Nešlo jí ale jen o apel na vlastenectví. Tahle krize, řekla královna, je jiná, než byly předchozí, protože tentokrát stojí národy proti nepříteli společně, jsou na jedné lodi. Její projev nebezpečí nesnižoval, ale rozbouřenou atmosféru uklidnil.

Trump mluví k Američanům pravidelně, ale žádnou z těchto příležitostí není schopen politicky zúročit. I jeho fanoušci vidí, že je monomaniakálním narcistou, který bez obdivu okolí uvádá. Pokud není středem pozornosti, ztrácí schopnost se soustředit. Když mluví někdo jiný, Trump mentálně vypíná. To vysvětluje, proč před americkou veřejností na tiskových konferencích věnovaných pandemii předstupuje Trump, který o epidemiologii neví nic, zatímco v jiných zemích lidé poslouchají odborníky: v Řecku občané o zdravotní krizi informuje vědec, ve Francii stejnou práci vykonává virolog, ve Španělsku zase vědec a v Německu šéf Institutu Roberta Kocha.

Spojené státy mají univerzity, které jim svět závidí. Vědci ale z Bílého domu nemluví, protože prezident tiskovky potřebuje k napadání novinářů, včetně těch, kteří mu kladou banální otázky. Posuďte sami. Otázka: „Co byste řekl lidem, kteří jsou doma osamělí a mají strach?“ Trump: „Řekl bych... že je to hnusná otázka.“ Trump měl příležitost dát lidem naději a víru, že když budou dodržovat pravidla, krize skončí a vyjdeme z ní do budoucna silnější. Takhle situaci uchopila Alžběta II. Jen vztahovačný Trump otázku interpretoval jako útok na svou dokonalost a zareagoval protiútokem. Náznaky vědců prezidenta nudí, protože jim nerozumí. Někdy se jim dokonce snaží fušovat do řemesla s katastrofálním vý-

sledkem. Doslova zděšení způsobil Trumpův návrh, že by se nakažení pacienti mohli léčit ozařováním prudkým světlem, nebo dokonce i vstříkováním kuchyňské dezinfekce přímo do organismu. Smutné je zjištění, že se Spojené státy do boje s koronavirem musely vydat s jednou rukou za zády, protože Trump zrušil nebo oslabil vládní úřady na boj s globálními nákazami. Brzo po nástupu do Bílého domu škrtem pera zlikvidoval úřad na boj s pandemiemi, jehož úkolem bylo zemi na dnešní situaci připravit.

Donald Trump vždy potřebuje nepřítele, jehož hlavu může hodit veřejnosti k nohám. V dnešní krizi si pro roli konspirujícího padoucha vybral svého nedávného spojence, Čínu.

domu v lednu 2017 ho odborníci varovali, že je třeba se připravit na něco smrtelnějšího, než byly předchozí vlny SARS (2002–2004), N1H1 (2009–2010), MERS a ebola (2014–2015). Trump jejich varování buď neposlouchal vůbec, nebo poslouchal, ale nepochopil, anebo ho považoval za bajku americké kavárny, cosi z kategorie globálního oteplování. Nevíme. Jak jsme ale už viděli, reagoval tím, že některým federálním zdravotnickým institucím snížil rozpočet a jiné zrušil.

Před rokem se na konferenci o formách obrany proti infekčním nemocem zeptali Trumpova ministra zdravotnictví Alexe Azara, čeho se bojí nejvíc. Odpověděl, že se zdaleka nejvíc bojí příchodu pandemie. Od té doby se Azar snažil prezidenta pohnout k preventivním opatřením. Po roce nicnedělení přišla krize a Trump se rozzlobil na mediální zprávy, které si všimly toho, že jeho ministr dělal svou práci dobře. Prezident Azara nepochválil, ale dosadil mu do úřadu náměstka, který je fanatickým trumpistou, aby na svého šéfa dohlížel.

Ministr Azar nebyl sám, kdo se snažil prezidenta varovat. V listopadu 2019 na scénu vstoupily americké zpravodajské služby, které Trumpa upozornily, že se z Číny blíží infekce s vysokou nakažlivostí, o níž Peking nemluví pravdu. Od ledna 2020 zpravodajci prezidenta opakovaně informovali, že Čína závažnost krize tají. Je třeba, říkali zpravodajci, se připravit na nehorší. Problém byl v tom, že prezident Si Ťin-pching Trumpa ujistil, že nákaza sice vypukla, ale není se jí třeba bát. Tohle mělo pro Trumpa větší váhu než hlášení jeho služeb a varování odborníků.

Špatně v Bílém domě dopadli američtí epidemiologové. Lékaři z Centra pro kon-

trolu a prevenci nemocí (CDC) Trumpa v lednu varovali v přesně stejném duchu jako zpravodajci, ale navíc s sebou přinesli konkrétní plán akce, kdy zavřít školy, letiště, nádraží, továrny, úřady, restaurace, sportovní a kulturní akce. Trump se rozzlobil, že prý odrazují investory, a neudělal nic. V tu dobu prezidenta osobně znovu varoval jeho ministr zdravotnictví Azar, a to hned dvakrát. Trump ho neposlouchal a odváděl téma hovoru na kouření elektronických cigaret.

Viděli jsme, že Trumpa před pandemií odborníci varovali, když do úřadu vstupoval, a pak ho od listopadu minulého roku opakovaně na blížící se krizi upozorňovali zpravodajské služby, epidemiologové a ministr zdravotnictví. Je proto smutné, že Trump 19. března 2020 prohlásil: „stalo se to zčista jasna“ a „nikdo ani netušil, že by taková pandemie mohla přijít“.

Podvod liberálů

A nakonec se podívejme na časovou posloupnost krize. První případ nákazy koronavirem byl ve Spojených státech zaznamenán 22. ledna. Druhý den se novináři prezidenta zeptali, zda je třeba se epidemie obávat. „Ne, absolutně ne,“ odpověděl a dodal, že prý má všechno pod kontrolou. Navzdory jeho ujišťování se nákaza šířila přesně podle modelu, který v Bílém domě Trumpovi ukázali lékaři z CDC. Jeho ale víc zajímaly finanční trhy, které ke konci ledna znervózněly. Proto prezident veřejnost dál konejšil: „Dopadne to dobře“ (24. ledna) a „Máme všechno pod kontrolou“ (30. ledna). Následujícího dne sice omezil letecká spojení s Čínou, ale 2. února ujistil *Fox News*, že není třeba se nákazy obávat. On sám se prý nebojí.

Fox News a jiná média, která Trumpovi dělají reklamu, se jeho signálů chytila a dezinformacemi tohoto typu pokryla celou zem. Jedna komentátorka této stanice dokonce řekla, že koronavirus je jen další pokus zbavit prezidenta úřadu. Její kolegové divákům tvrdili, že je to vlastně jen horší chřipka a poplach okolo pandemie je podvod liberálů.

Trump 10. února prorokoval, že prý příchod jarního počasí virus zastaví, o devět dní později oznámil, že se situace zlepšuje a 23. února opakoval už obehnanou frázi, že má situaci pod kontrolou. Ještě před koncem měsíce předpověděl, že virus sám od sebe zmizí a že brzo bude k dispozici vakcína, která epidemii ukončí. I v březnu Trump využil svých tiskovek k šíření nepodložených optimistických předpovědí a k útokům na novináře, kteří se ptali, proč nejsou v amerických nemocnicích ochranné pomůcky pro zdravotníky. Začátkem března prezident znovu tvrdil, že epidemie má jen velmi mírný průběh a „vůbec se toho nebojíme“. K 10. březnu byl koronavirus diagnostikován téměř po celém světě, ale Trump občany ujistil, že epidemie sama odezní. Teprve následující den řekl vůbec poprvé, že by si Američané měli častěji mýt ruce.

Jeho přístup ke krizi ilustruje, že prezident uprostřed dubna zastavil americký příspěvek pro Světovou zdravotnickou organizaci (WHO), která má za úkol boj s pandemií koordinovat. I tehle krátký přehled ukazuje, že se Donald Trump choval, jako by nešlo o závod s časem. Přitom o rychlost reakce na pandemii šlo v první řadě.

Trump vždy potřebuje nepřítele, jehož hlavu může hodit veřejnosti k nohám. V dnešní krizi si pro roli konspirujícího padoucha vybral svého nedávného spojence, Čínu. Málokdo pochybuje, že se vládci v Pekingu od počátku zaměřili na svou moc, ne na životy poddaných, a veřejnosti o vážnosti krize systematicky lhal. Znamená to ale, že koronavirus pochází z čínských laboratoří, a jak Trump svým voličům tvrdí, do světa ho vypustili, aby ho politicky oslabili?

Generál Mark Milley, nejvyšší důstojník amerických ozbrojených sil, se k věci vyjádřil 5. května se znalostí všech dostupných informací. Položil si otázku, zda je virus přírodního původu, nebo ho vyrobil člověk. Odpověděl, že je přírodního původu. Druhá otázka, řekl generál, je, zda se virus dostal do oběhu, protože ho například laboratoř v čínské provincii Wu-chan úmyslně vypustila. Milley řekl, že o něčem takovém nevěděl jedinou zprávu.

Autor je profesorem na Pardee School of Global Studies, Boston University